

Perspektiver på e-læring

Læring og Medier (LOM) – nr. 4, 2010
ISSN 1903-248X

Jørgen Gomme

Lektor

Københavns Universitet

Tom Nyvang

Lektor, Ph.d.

Aalborg Universitet

Om temaet: Perspektiver på e-læring

Perspektiver på e-læring er et meget bredt tema, da der kan anlægges ganske mange perspektiver på e-læring. For blot at nævne nogle få kan man fokusere på institutioner og organisationers interne organisatoriske støtte til e-læring, pædagogiske og didaktiske tiltag i tilknytning til e-læring, og ikke mindst på udnyttelsen af de nye muligheder for at nå nye målgrupper, som e-læring også tilbyder. Dernæst kommer spørgsmålet om, hvad e-læring er? Her opfatter vi det meget bredt og medregner al ikt-støtte til læring. Et andet tilbagevendende tema i tilknytning til e-læring er forandring – forandring fra ikke at anvende e-læring til at gøre det, eller forandring af den måde man anvender e-læring på.

Er omstilling til e-læring eller ikt-støttet læring da ikke et overstået kapitel efterhånden, vil nogen måske spørge? Ikt findes på forskellig vis og i forskelligt omfang i stort set alle processer på de danske universiteter – det er korrekt. Der er dog ikke tale om en proces, der er afsluttet eller på vej til

at blive det. Ligesom universiteter har arbejdet med at udvikle nye formidlings- og læringsformer, inden e-læring kom i fokus, fortsætter udviklingsarbejdet også nu, hvor ikt er en del af værktøjskassen. Som flere af artiklerne i dette nummer af LOM vidner om, så handler forandringsprocessen også om at evaluere og lære af sine erfaringer for derigennem at initiere nye forandringer.

Under overskriften **Perspektiver på e-læring** kunne man også med en vis rimelighed medtage temaerne *kvalitet* og *kvantitet*. Er kvaliteten af e-læring på de danske universiteter og beslægtede institutioner god, og er den stigende? Og er mængden af e-læring stigende? For at tage det sidste først, så er der næppe meget undervisning, som i dag ikke er ikt-støttet på den ene eller anden måde. Der findes ingen systematisk kortlægning af udbredelsen, men det virker som om mere avanceret brug af e-læring de senere år har taget springet fra forskningsmiljøer og uddannelser, hvor det udgør en del af fagets indhold, til uddannelser hvor det i udgangspunktet var mere fremmed (se fx artiklen af Mikkel Godsk). Spørgsmålet om kvaliteten er også svært at besvare, og hver enkelt case må kvalitetsvurderes for sig. Dog tyder udrulningen af fælles e-læringsplatforme og udviklingen af tilhørende support-tilbud på alle danske universiteter på, at ledelsesopbakningen til den enkelte medarbejders udvikling af e-læringsforløb generelt er stigende, selvom også e-læringsområdet oplever krav om besparelser. Universiteternes øgede fokus på pædagogisk og didaktisk efteruddannelse af egne medarbejdere tyder også på, at rammebetingelserne for udvikling af god e-læring forbedres.

Ligesom der er mange forskellige perspektiver på e-læring, kan de otte artikler i dette nummer af LOM også organiseres og kategoriseres på flere måder. Vi har valgt at gruppere dem således, at de tre første artikler handler om *organisatorisk forandring og forankring*, mens de fem sidste artikler er grupperet under temaet *pædagogik, didaktik og materialer*. Selvfølgelig hænger de to temaer sammen, og flere diskussioner går på tværs af artiklerne. Fx har tiltag til organisatorisk forandring mod mere og bedre e-læring også implicit eller eksplicit indbygget antagelser om, hvad der er institutionens fremtrædende pædagogiske og didaktiske tilrettelæggelsesformer.

Organisatorisk forandring og forankring

De første tre artikler knytter forandring og forankring nært sammen. Der argumenteres dels for en ledelsesmæssig (og strategisk) forankring, men også for forankring i den enkelte institutions grundlæggende værdier. Endelig peges også på behovet for konkret støtte til såvel konceptudvikling som løsning af helt konkrete opgaver i en forandringsproces.

Go online – om effektiv, undervisercentreret udvikling af e-læring ved Aarhus Universitet

Artiklen diskuterer et koncept for støtte til udvikling af e-læringsforløb. *Mikkel Godsk* tager udgangspunkt i erfaringer fra e-læringsenheden ved Aarhus Universitet, hvor man har forsøgt at udvikle standard

transformeringsforløb for undervisere, der ønsker at omlægge traditionelle kurser til e-læring. Udfordringen var at lave en pakke, der tog udgangspunkt i den enkelte undervisers behov. Pakken omfattede blandt andet et webbaseret kursus i e-læring, pædagogisk og teknisk rådgivning, erfaringsudveksling samt dokumentation af god praksis. Evaluering af projektet viser, at underviserne på de syv omlagte kurser var generelt positive og opfattede sig selv som 'selvkørende' e-undervisere med lyst til også fremover at anvende e-læring. Underviserne rapporterede desuden en (samlet set) svag tendens til at de studerende fik højere karakterer end før kurserne blev omlagt.

ICTs and the Concept and Practice of Internationalisation of Higher Education

Artiklen diskuterer internationalisering i lyset af nye teknologiske muligheder. *Marie Gottlieb* og *Kathrine Dalgaard Skovdal* ser således et stort potentiale for at udvikle internationaliseringsarbejdet på danske universiteter med ikt. Hidtil har internationalisering i høj grad handlet om mobilitet blandt studerende og i nogen grad også blandt ansatte. På det seneste er betydningen af begrebet imidlertid blevet udvidet til også at omfatte fx fælles uddannelser på tværs af grænser og virtuel mobilitet, hvor den studerende uden at flytte fysisk kan deltage i undervisning langt væk fra hjem-institutionen. Forfatterne konkluderer, at det stadig er uklart, hvad ikt kan tilbyde internationaliseringen af uddannelser. På den anden side står det (stadig) klart, at succesfuld implementering af internationaliseringstiltag kræver både ledelsesopbakning, lokalt ejerskab og professionel support i organisationen.

Fra hjemmeside som læringsplatform til brug af e-læringsystemet Moodle

E-læring forbindes ofte med omstilling og forandringer. *Lillian Buus* gør i artiklen rede for overvejelser i tilknytning til implementering af læringsplatformen Moodle på et helt fakultets uddannelser. Det var centralt for systemvalg og implementeringsstrategi, at den nye e-læringsplatform skulle understøtte uddannelsernes eksisterende pædagogiske model; den problemorienterede projektpædagogik. Moodle har dog også givet underviserne anledning til at tænke formidlingen til de studerende på en ny måde – en mulighed underviserne ser ud til at have taget vel imod. Næste skridt i udviklingsarbejdet bliver at udvikle Moodle til at støtte de studerendes projektsamarbejde bedre, så det i højere grad matcher de værktøjer, som de studerende allerede er vant til at bruge (Google-docs, Drop-box mm.).

Pædagogik, didaktik og materialer

De sidste 5 artikler fokuserer på den pædagogiske og didaktiske tilrettelæggelse af uddannelser og undervisning. Artiklerne viser muligheder og udfordringer ved at bringe nye didaktiske former, medier og materialeformer ind i uddannelserne. Artiklerne viser også, at man med e-læringsbaserede fleksible tilrettelæggelser kan nå nye målgrupper af studerende. Igen følger dog også nye udfordringer for uddannelsestilrettelæggerne.

E-materialer, som de forstås og bruges

Som titlen siger er fokus på digitale materialer til brug i undervisningen i artiklen af *Maria Hvid Stenalt, Volkmar Engerer og Jesper Boserup Thestrup*. Artiklen tager afsæt i den antagelse, at universiteter og forskningsbiblioteker har forskellige opfattelser af, hvad e-materialer er, og at disse forskellige opfattelser vanskeliggør samarbejde om e-materialer og e-læring. En nærmere undersøgelse viser, at e-materialer omtalt i tidligere LOM-artikler (nr. 1-3) fremstår som lokalt fagligt forankrede, interaktive og med fokus på læringsmål. Bibliotekernes materialer er derimod ikke lokalt forankrede, ikke rettet mod specifikke læringsmål og kun i ringe grad interaktive. Forfatterne leverer ikke nogen løsning på denne modsætning, men opfordrer til dialog om bibliotekernes e-materialer; kan de i den nuværende form med fordel spille en større rolle? Skal bibliotekerne udvikle deres e-materialer yderligere? Og hvad er fremtiden for e-materialer i universitetsundervisningen?

Wikis og blogs i undervisningen

Didaktiske overvejelser om brug af nye medier i undervisningen er naturligvis også et udbredt perspektiv på e-læring. *Nina Bonderup Dohn* beskæftiger sig specifikt med wikis og blogs med henblik på at gøre de studerende til aktive producenter af indhold. På baggrund af læringsteori og teori om web 2.0-medieret læring diskuterer hun to eksempler på brugen af wikis og blogs i egen undervisning. Konklusionen er, at det er svært at realisere potentialerne i web 2.0-medierede læreprocesser. Web 2.0 og uddannelse bygger på forskellige logikker, hvilket gør det svært for de studerende at kombinere de to. Fx er bidrag til blogs eller wikis traditionelt frivillige, mens uddannelser typisk stiller bestemte krav til den enkeltes bidrag for at det i sidste ende bliver muligt at foretage en bedømmelse. Forfatteren konkluderer således også, at det er lettest at realisere de læringspotentialer ved web 2.0, som ligger tættest på en web 2.0-logik.

Virtuelle lærings- og kommunikationsmiljøer i rehabiliteringen af mennesker med afasi

Ulla Konnerup sætter med sin artikel fokus på e-læring til personer med helt særlige behov – specifikt patienter ramt af afasi. Målgruppen er således ikke, som i mange af de andre artikler, universitetsstuderende. Alligevel har artiklen bredere relevans, da den berører relationen mellem sprog og tænkning, ligesom den diskuterer en række konkrete designovervejelser – herunder også overvejelser om anvendelse af 3D immersive virtuelle verdener med henblik på at føje kropslige aktiviteter til den rent tekstbaserede kommunikation. Forfatteren berører afslutningsvist også vanskelighederne ved at skabe evidens for effekten af det e-læringstilbud artiklen omhandler, da det både kræver, at man måler den enkelte patients fremgang og får data, der er sammenlignelige på tværs af patienter og behandlingsformer – endnu en problematik, der går igen i mange andre e-læringsforløb.

Underviserens metodefrihed

Artiklens centrale pointe er, at omstilling til it-støttede undervisningsformer giver underviserne forøget metodefrihed. *Bent B. Andresens* udgangspunkt er fagdidaktisk forskning, der blandt andet

forholder sig til samspillet mellem holdundervisning og selvstændige aktiviteter. Med forskellige former for e-læring er det således muligt at kombinere holdundervisningen med differentierede aktiviteter for den enkelte studerende – differentierede aktiviteter der tilgodeser den enkelte studerendes faglige niveau og interesser. Samtidig øges underviserens mulighed for at lade læringsmål snarere end rammebetingelser som tid og rum være styrende. Sidst men ikke mindst giver en hensigtsmæssig brug af ikt underviseren mulighed for mere succesfuldt at kommunikere sine forventninger til de studerende, ligesom dialog om meningen med forløbet muliggøres.

Studerendes e-læringsstrategier i pædagoguddannelsen

Artiklen tager sit afsæt i en evaluering af en delvist netbaseret pædagoguddannelse ved UC Sjælland. *Bennyé D. Austring, Dorit Gaarskjær* og *Thomas Bille* peger blandt andet på problemer og muligheder ved selvstyret læring, som de studerende oplever dem. Artiklen giver således gode eksempler på, hvordan selvstyringen giver mulighed for fleksibilitet til at den enkelte kan tilrettelægge sit liv og studie, hvorimod selvstyringen også kan være frustrerende, fordi man som studerende ikke kan slippe for selv at have ansvar og styring. Forfatterne viser med deres datamateriale ydermere, hvordan gruppesarbejdet mellem studerende kan være givende og fastholdende, men også føre til konflikter mellem studerende, når den enkeltes bidrag til gruppens arbejde ikke lever op til andre gruppemedlemmers forventninger. Sammenfattende skriver forfatterne, at den enkelte studerendes læringsstrategi er nært forbundet med deres individuelle, sociale og kontekstuelle læringsbetingelser.

Velkommen til Læring og Medier!